

УДК 615.276:616.24-005.98:616-092.9:616-002.1

Г.Л. Литвиненко, Ю.Б. Ларьяновська, С.В. Власов
Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ВПЛИВ РЕЧОВИНИ L486-0021 НА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ЛЕГЕНЕВОЇ ТКАНИНИ ПРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ ГОСТРОМУ ТОКСИЧНОМУ НАБРЯКУ ЛЕГЕНІВ

Показано, що речовина L486-0021 справляла виразний позитивний вплив на морфологічний стан легеневої паренхіми щурів. Лікувальне введення речовини L486-0021 у дозі 10 мг/кг сприяло збереженню альвеолярного рисунка тканини у 57 % тварин, ділянок зі значним випотом еритроцитів не виявлено; у 60 % тварин, які отримували лікування речовиною L486-0021 у вказаній дозі, стан залишався задовільним до завершення експерименту (2 год). Антиексудативна активність сягала 70,1 %, що перевищувало активність препарату порівняння Лорноксикам в 1,8 раза.

Ключові слова: *гостре запалення, набряк легенів, щури, нестероїдні протизапальні засоби.*

Набряк легенів – це тяжкий, загрозливий для життя патологічний стан, що виникає внаслідок пропотівання рідкої частини крові з судинного русла через альвеолярно-капілярну стінку в інтерстиціальну та повітроносну частину легенів, клінічно проявляється тяжкою дихальною недостатністю [1].

У дослідженнях, проведених нами раніше, було показано, що речовина під шифром L486-0021 в умовах хронічного аутоімунного запалення на тлі ад'ювантного артриту виявила виразну терапевтичну ефективність. Тому було доцільним дослідити її дію при гострій патології, для чого використовували модель гострого токсичного набряку легенів в умовах інтоксикації амонію хлориду (NH_4Cl) [2]. В легенях амонію хлорид подразнює мембрани альвеол, внаслідок чого розвиваються виражена гіпоксія і ацидоз, які, у свою чергу, збільшують проникність гематоплеврального бар'єра, що в кінцевому результаті призводить до розвитку альвеолярного набряку легенів (модель із перевагою ексудації) [3].

Метою дослідження було вивчити вплив нової хімічної речовини L486-0021 у дозах $\text{ED}_{50} = 1$ мг/кг (встановленою за антиексудативною активністю на моделі гострого карагієнового запалення) та $\text{ED}_{50} = 10$ мг/кг на морфофункціональний стан легеневої тканини при гострому токсичному набряку легенів у щурів.

© Г.Л. Литвиненко, Ю.Б. Ларьяновська, С.В. Власов, 2014

Матеріал і методи. В роботі використано модель гострого набряку легенів, який викликали шляхом внутрішньоочеревинного введення 6%-вого розчину амонію хлориду (NH_4Cl) із розрахунку 400 мг/кг [4]. Дослідження проведено на 35 безпородних щурах-самцях масою тіла 180–200 г, яких утримували в стандартних санітарних умовах віварію ЦНДЛ НФаУ. Під час експерименту тварини перебували при $t = 20\text{--}25$ °С, вологості не більше 55 %, природному світловому режимі день–ніч [5]. Дослідження проведені з дотриманням правил біоетики, що узгоджуються з положеннями «Європейської конвенції про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментальних і інших наукових цілей» (м. Страсбург, 1986).

Усіх тварин було розподілено на п'ять груп по 7 щурів у кожній: 1-ша група – інтактний контроль (ІК); 2-га – контрольна патологія (КП) – тварини, яким на тлі патології вводили дистильовану воду в дозі 1 мл/100 г; 3-тя – тварини, які отримували речовину L486-0021 у дозі 1 мг/кг; 4-та – тварини, які отримували досліджувану речовину L486-0021 у дозі 10 мг/кг; 5-та – тварини, яким вводили препарат порівняння Лорноксикам у дозі 3,6 мг/кг. Доза для препарату порівняння була перерахована з добової дози для людини з використанням коефіцієнта видової стійкості за методом Ю.П. Риболовлева [6]. Досліджувані

речовини та препарат порівняння вводили внутрішньошлунково за годину до введення NH_4Cl . Спостереження за тваринами проводили від моменту введення NH_4Cl . Щурів, що залишилися живими, виводили з експерименту через дві години після відтворення патології шляхом декапітації. Щури 2-ї групи гинули протягом перших 7–10 хв; 3-ї групи – 15–25 хв; 4-ї групи – загибель відмічалась у трьох щурів через 25–35 хв, а у чотирьох щурів стан залишався задовільним до завершення експерименту (2 год); тварини 5-ї групи гинули поступово через 25–50 хв після відтворення патології, двоє щурів вижили протягом двох годин, хоча їх загальний стан був важким. Шматочки тканин легенів тварин усіх груп фіксували у 10%-вому розчині формаліну, зневоднювали у спиртах зростаючої міцності, заливали у целоїдин-парафін. Зрізи забарвлювали гематоксилін-еозином [7].

Для зручності порівняння стану легеневої паренхіми тварин усіх експериментальних груп на мікропрепаратах визначали умовний ступінь виразності деяких морфологічних ознак патологічних змін за 5-бальною шкалою. За основу взято напівкількісну візуальну оцінку потужності забарвлення мікроструктур при гістохімічних реакціях за методом В.В. Соколовського [8]. Виразність альвеолярного набряку: 4 бали – набрякла рідина виявлена майже у 100 % альвеол у препараті – ознака дуже виражена; 3 бали – набрякла рідина виявлена у 2/3 альвеол у полі зору мікроскопа – ознака виражена; 2 бали – набрякла рідина виявлена у 1/2 альвеол у полі зору мікроскопа – ознака помірно виражена; 1 бал – набрякла рідина виявлена у 1/3 альвеол у препараті – ознака слабо виражена; 0 балів – набрякла рідина в альвеолах відсутня – ознака відсутня.

Ступінь збереження альвеолярного малюнка: 4 бали – типовий малюнок тканини простежено на всій площі мікропрепарату; 3 бали – типовий малюнок тканини збережено на 2/3 площі мікропрепарату; 2 бали – типовий малюнок тканини збережено на 50 % площі мікропрепарату; 1 бал – типовий малюнок тканини збережено на 1/3 площі мікропрепарату; 0 балів – типовий малюнок тканини не збережено на всій площі мікропрепарату.

Потужність венозного застою: 4 бали – масивні крововиливи у тканині з руйнацією мережі кровоносних капілярів; 3 бали – тром-

боз капілярів міжальвеолярних перегородок, просякнення еритроцитами перивазальних просторів, кров у порожнині альвеол; 2 бали – стаз еритроцитів і розширення капілярів міжальвеолярних перегородок; 1 бал – збільшення еритроцитів у капілярній мережі міжальвеолярних перегородок.

Мікроскопію і фотографування мікропрепаратів здійснено на мікроскопі Micros 400 (Австрія), доукомплектованому цифровим фотоапаратом Nikon Cool Pix 4500.

Цифрові дані оброблено методами варіаційної статистики з використанням критеріїв Крускала–Уоліса та Манна–Уїтні з поправкою Бонфероні [9].

Результати та їх обговорення. У тварин групи ІК паренхіма респіраторного відділу легеневої тканини була з добре розвинутими альвеолярними ходами, альвеолярними мішечками та альвеолами, що розділені тонкими міжальвеолярними перегородками, численними бронхіолами. Альвеолярний рисунок не порушений, ознак альвеолярного набряку, проліферативних явищ з боку міжальвеолярних перегородок не відмічено. Частина альвеол знаходилася у стані помірного спадання, частина – компенсаторно помірно розширена (як наслідок розкриття грудної порожнини). Лімфоцитарна реакція у стромі бронхіального дерева помірна. Капіляри міжальвеолярних перегородок, внутрішньоорганні кровоносні судини, перивазальні простори без особливостей (рис. 1).

Внутрішньоочеревинне введення амонію хлориду викликає в легенях щурів групи КП дифузний альвеолярний набряк. Альвеоли заповнені білковою рідиною, яка мала вигляд блідої еозинофільної маси, з клітинами крові, нечисленними злущеними клітинами альвеолярного епітелію. По краях або в середині її містилися невеликі порожнини – міхурки повітря, що примішувалися до неї. Набрякла рідина часто розтягувала і спотворювала контури альвеол (рис. 2, а). Ступінь заповнення альвеол рідиною був різним, тому чіткість міжальвеолярних перегородок виразно коливалася або не визначалася зовсім, що мало вигляд безладного скупчення клітин. У місцях зі збереженими міжальвеолярними перегородками кровоносні капіляри розширені, часто переповнені кров'ю, де відмічався стаз еритроцитів (рис. 2, б). Легеневі судини різного

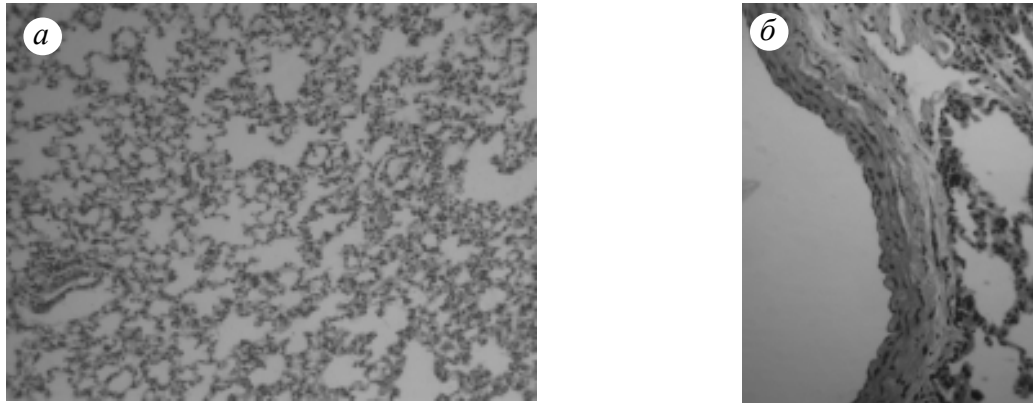

Рис. 1. Респіраторний відділ легеневої тканини інтактного щура:
a – нормальний альвеолярний рисунок паренхіми, $\times 200$; *б* – стінка вени не пошкоджена, перивазальна тканина не змінена, $\times 250$. Забарвлення гематоксилін-еозином

калібру повнокровні, сама судинна стінка (переважно венозні судини) вогнищево розпушена, плазматично просякнута. Місцями просвіт альвеол повністю заповнений тільки еритроцитами, що одночасно з крововиливами в міжальвеолярних перегородках і руйнуванням їх внаслідок цього створювало вигляд суцільного «залиття» кров'ю цих ділянок паренхіми (рис. 2, *в*). Перивазальні простори розширені, набрякли, в них не рідкі крововиливи. Одночасно з альвеолами, які виповнені серозним випотом, зустрічалися і такі, що були вільні від нього. Такі альвеоли, як правило, емфіземоподібно розтягнуті внаслідок явищ гострої емфіземи, що настає одночасно з набряком легенів. Внаслідок всього цього виразно порушено альвеолярний рисунок легеневої паренхіми (рис. 2).

У щурів, які отримували речовину L486-0021 у дозі 1 мг/кг, на мікропрепаратах легенів

виявлено ознаки виразного дифузного альвеолярного набряку, випоту еритроцитів і клітин крові у просвіт альвеол, розширення перивазальних просторів, білковий набряк їх, руйнування рисунка тканини (рис. 3).

Збільшення дози введеної речовини L486-0021 до 10 мг/кг виразно позитивно впливало на морфологічний стан легеневої паренхіми щурів. У 57 % тварин альвеолярний рисунок тканини збережено (рис. 4, *a*), лише дрібні поодинокі ділянки містили альвеоли з незначним вмістом пристінкової білкової рідини (рис. 4, *б*). Практично відсутні були мікроциркуляторні розлади, зміни стану перивазальних просторів (рис. 4, *в*).

У щурів 5-ї групи, яким вводили препарат порівняння Лорноксикам, мікроскопічна картина легеневої паренхіми коливалася. У 71,4 % щурів розвився дифузний альвеолярний набряк за мікроскопічною картиною, аналогічний на-

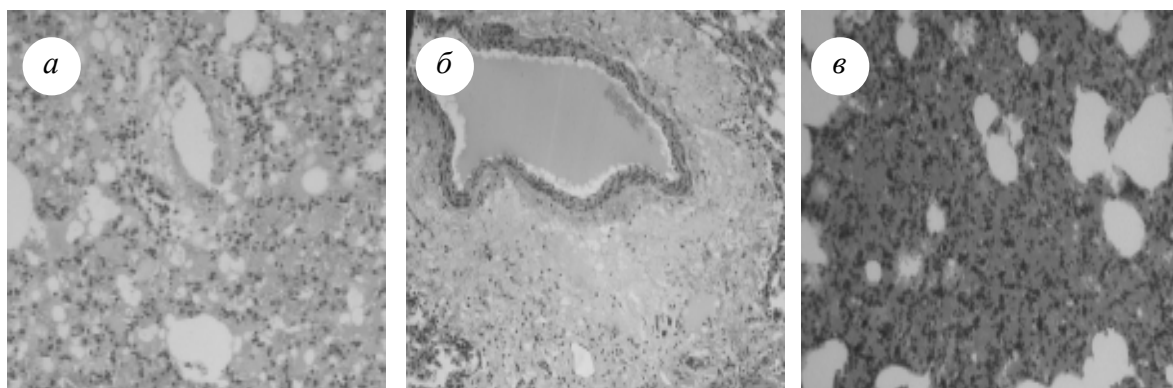

Рис. 2. Респіраторний відділ легеневої тканини щура, якому вводили амонію хлорид:
a – набрякова рідина у порожнині альвеол, рисунок тканини спотворений; *б* – різке розширення перивазального простору, просякнення його набряклою рідиною та еритроцитами; *в* – еритроцити в порожнині альвеол. Забарвлення гематоксилін-еозином, $\times 200$

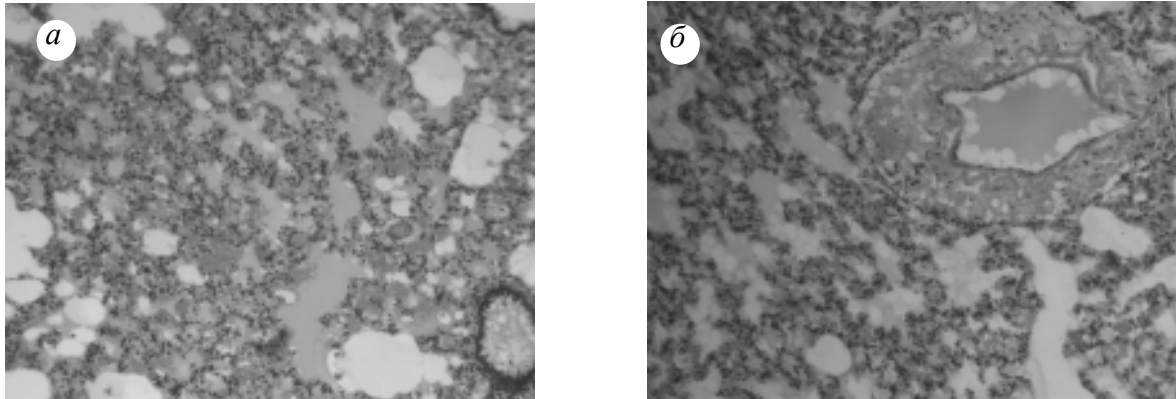

Рис. 3. Респіраторний відділ легеневої тканини щура, якому попередньо до амонію хлориду вводили речовину L486-0021 у дозі 1 мг/кг:
a – білкова рідина в альвеолах; *б* – розширення і набряк перивазальних просторів.
 Забарвлення гематоксилін-еозином, $\times 200$

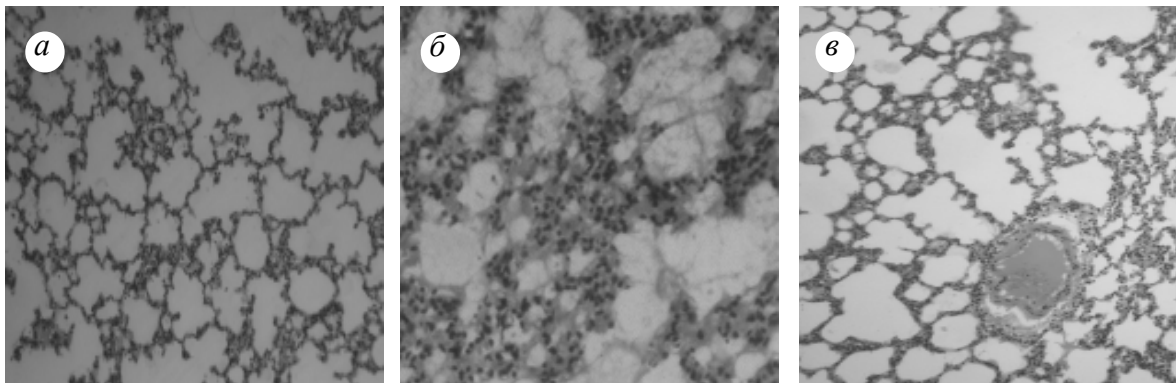

Рис. 4. Респіраторний відділ легеневої тканини щура, якому профілактично до амонію хлориду вводили речовину L486-0021 у дозі 10 мг/кг:
a – відновлення альвеолярного рисунка, $\times 100$; *б* – незначний вміст білкової рідини пристінково в альвеолах, $\times 200$; *в* – нормальний стан перивазального простору, $\times 200$.
 Забарвлення гематоксилін-еозином

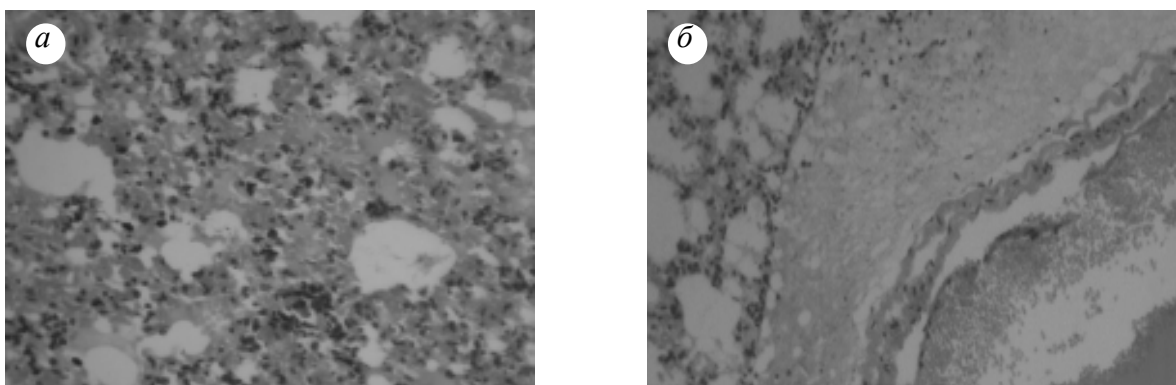

Рис. 5. Респіраторний відділ легеневої тканини щура, якому попередньо до амонію хлориду вводили препарат порівняння Лорноксикам:
a – набрякла рідина зі значною домішкою еритроцитів, порушення рисунка тканини;
б – розширення та просякнення білковою рідиною перивазального простору.
 Забарвлення гематоксилін-еозином, $\times 200$

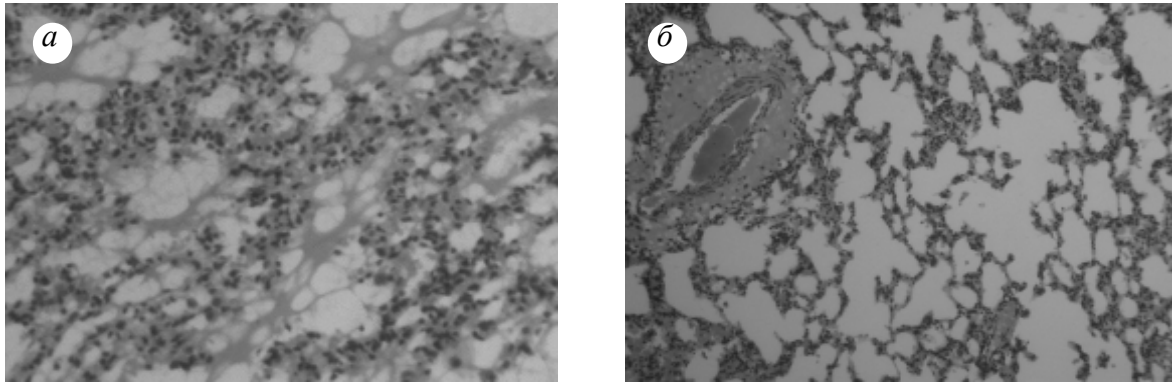

Рис. 6. Респіраторний відділ легеневої тканини щура, якому попередньо до амонію хлориду вводили препарат порівняння Лорноксикам:

a – залишки білкової рідини пристінково в альвеолах;
б – певне зменшення набряку перивазального простору.
 Забарвлення гематоксилін-еозином, x200

брюку щурів групи КП. Альвеоли заповнені білковою рідиною, міжальвеолярні перегородки зруйновані, видно різне за виразністю скупчення клітин крові, рисунок тканини спотворено, перивазальні простори виразно розширені та набряклі (рис. 5, *a, б*). У решти (28,6%) тварин значна частина досліджених ділянок

(рис. 6, *б*). Мозаїчно спостерігали емфіземо-подібно розширені альвеоли. Мережа міжальвеолярних капілярів повнокровна (рис. 6).

Для порівняння виразності протинабрякової дії була проведена напівкількісна оцінка стану легеневої тканини щурів різних експериментальних груп (таблиця).

Напівкількісна оцінка стану легеневої тканини щурів, бали, Me (LQ;UQ), n=7

Група щурів	Доза	Ознаки		
		виразність альвеолярного набряку	виразність венозного застою	збереженість альвеолярного рисунку
1-ша (інтактний контроль)	–	0 (0; 0)	0 (0; 0)	0 (0; 0)
2-га (контрольна патологія)	Дист. вода, 1 мл/100 г	3 (3; 4)*	3 (3; 4)*	3 (3; 4)*
3-тя (L486-0021)	1 мг/кг	3 (3; 3)*	3 (3; 3)*	3 (3; 3)*
4-та (L486-0021)	10 мг/кг	0 (0; 2)#	0 (0; 2)#	0 (0; 2)#
5-та (лорноксикам)	3,6 мг/кг	3 (2; 3)*#	2 (1; 3)*#	2 (1; 3)*#

Примітка. $p < 0,05$; * вірогідно щодо інтактного контролю, критерій Манна–Уїтні; # вірогідно щодо групи контрольної патології, критерій Манна–Уїтні.

респіраторного відділу легеневої тканини мала наблизений до звичайного рисунок альвеолярної паренхіми. В той же час спостерігали дрібні ділянки з залишковими ознаками альвеолярного набряку – білкова рідина визначалася у частині альвеол пристінково, міжальвеолярні перегородки доволі чіткі (рис. 6, *a*). Набряк перивазальної тканини зменшено, в деяких випадках мав місце виразний еритродіapedез

Отримані результати свідчать про ефективність речовини L486-0021 у дозі 10 мг/кг при експериментальному набряку легенів.

Таким чином, досліджувана речовина L486-0021 у дозі 10 мг/кг на моделі гострого токсичного набряку легенів у щурів проявляє виразну протинабрякову дію та за виразністю цієї дії перевищує дію препарату порівняння Лорноксикам.

Литература

1. *Триняк В. Г.* Особенности развития и течения острого отека легких в условиях гипер- и гипотермии на фоне эфирного наркоза / В. Г. Триняк // Бюл. эксперим. биологии и медицины, 1986. – № 7. – С. 40–41.
2. Доклінічні дослідження лікарських засобів / О.В. Стефанов, Н.В. Літвінова, М.А. Філоненко-Патрушева [та ін.]. – К.: Авіценна, 2001. – С. 299.
3. Ammonia (Environmental Health Criteria 54 // Geneva: World Health Organization, 1986. – 210 p.
4. Gibaldi M. Biopharmaceutics and clinical pharmacokinetics. 4th ed. – Philadelphia: Lea & Febiger, 1991.
5. Загальні етичні принципи експериментів на тваринах. Перший нац. конгрес з біоетики, м. Київ, 2001 // Ендокринологія. – 2003. – Т. 8, № 1. – С. 142–145.
6. *Рыболовлев Ю. Р.* Дозирование веществ для млекопитающих по константам биологической активности / Ю. Р. Рыболовлев, Р. С. Рыболовлев // Доклады АН СССР. – 1979. – Т. 247, № 6. – С. 1513–1516.
7. *Меркулов Г. А.* Курс патолого-гистологической техники / Г. А. Меркулов. – М.: Медицина, Ленингр. отделение, 1969. – 424 с.
8. *Соколовский В. В.* Гистохимические исследования в токсикологии / В. В. Соколовский. – Л.: Медицина, 1971. – 176 с.
9. *Лапач С. Н.* Статистические методы в медико-биологических исследованиях с использованием Excel / С. Н. Лапач, А. В. Чубенко, П. Н. Бабич. – К.: Морион, 2001. – 320 с.

А.Л. Литвиненко, Ю.Б. Ларьяновская, С.В. Власов

ВЛИЯНИЕ ВЕЩЕСТВА L486-0021 НА МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ЛЕГОЧНОЙ ТКАНИ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ ОСТРОМ ТОКСИЧНОМ ОТЕКЕ ЛЕГКИХ

Показано, что вещество L486-0021 положительно повлияло на морфологическое состояние легочной паренхимы легких у крыс. Лечебное введение вещества L486-0021 в дозе 10 мг/кг способствовало сохранению альвеолярного рисунка ткани легкого у 57 % животных, не было выявлено участков со значительным выпотом эритроцитов. У 60 % животных, которым вводили вещество L486-0021 в указанной дозе, отмечалось удовлетворительное состояние до окончания эксперимента (2 ч). Антиэкссудативная активность достигала 70,1 %, что превышало активность препарата сравнения Лорноксикам в 1,8 раза.

Ключевые слова: острое воспаление, отек легких, крысы, нестероидные противовоспалительные препараты.

G.L. Litvinenko, J.B. Laryanovska, S.V. Vlasov

EFFECT OF COMPOUND L486-0021 ON THE MORPHOFUNCTIONAL STATE OF LUNG TISSUE DURING THE EXPERIMENTAL ACUTE PULMONARY EDEMA

The compound L486-0021 showed the significant positive effect on the morphofunctional state of rat's lung parenchyma. Administration of 10 mg/kg dose of the compound L486-0021 had a beneficial effect on the retention of the alveoli structure of the lung tissue for 57 % of the experimental animals, no sites of with appreciable erythrocytes effusion were observed. The state of 60% of animals treated with 10 mg/kg dose of the compound L486-0021 was satisfactory even till the end of experiment (2 hours). The antiexudative effect observed for compound L486-0021 was 70,1 %, which appeared to be 1,8 times higher than the effect of the reference drug Xefocam.

Key words: acute inflammation, pulmonary edema, rat's, non-steroidal anti-inflammatory drugs.

Поступила 28.04.17